

Bölüm 25

ANKSİYETE BOZUKLUKLARININ TANINMASI VE YÖNETİMİ

Dilek ÇAĞLAR TETİK¹

GİRİŞ

Anksiyete bozuklukları toplumda en yaygın görülen ruhsal bozukluklardan olup (1,2) işlevsellikte önemli düzeyde bozulma oluşturmakta ve yeti yitimi ile sonlanmaktadır. Ayrıca sağlık hizmetlerinin sık kullanımı nedeniyle toplum için büyük bir ekonomik yük ile ilişkilidir. Birçok hasta tedavi için sağlık hizmetlerine başvurmaz. Tedaviye başvuranlar ise ilk başvuruda psikiyatrist ve diğer uzman hekimlere başvururlar, pratisyen hekim başvuruları ise daha sonra gelmektedir (3). Bir çalışmada bu hasta grubunun klinik değerlendirmelerde sadece yaklaşık yarısının tanındığı gösterilmiştir (4). Bu nedenle birinci basamak sağlık hizmetlerinde öykü alınması sırasında mutlaka önceki hekim başvuruları gözden geçirilmeli, ayırıcı tanıda anksiyete bozuklukları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu bölümde birinci basamak sağlık hizmetlerinde anksiyete bozukluklarının tanınması, ayırıcı tanı ve tedavi süreçleri hakkında bilgi vermeyi amaçladık.

ANKSİYETE BOZUKLUKLARI

Anksiyete nedeni bilinmeyen ve iç odaklı olan, belirsiz ya da çatışmalı bir tehdide karşı oluşturulan bir yanittir. Hafif gerginlik ile panik boyutuna varacak kadar değişken bir şiddet aralığında olabilir. Genelde bir yitim ya da bastırılmış, bilinçdışı ruhsal bir iç çatışma bu duygunun kaynağıdır (5).

Korku ile kaygı birbirine benzer. Freud'a göre korku dış dünyadaki gerçek bir tehdide, anksiyete bilinçdışı olan içsel bir tehlikeye gösterilen bir yanittir. İki duygusal tepki arasındaki bir diğer ayrım ise korku ani, kaygının ise sinsi şekilde ortaya çıkışıdır (5). Korku kelimesi köken olarak Almanca'dan gelmektedir ve pu-

¹ Uzman doktor, Uşak Eğitim ve Araştırma Hastanesi, di_caglar@hotmail.com

bedensel hastalıkların gidişini olumsuz etkilemeleri nedeniyle, doğru tanınmaları ve doğru tedavileri edilmeleri oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: anksiyete bozukluğu, yaygın anksiyete bozukluğu, panik bozukluğu, özgül fobi, sosyal anksiyete bozukluğu, agorafobi.

KAYNAKLAR

1. Stein DJ, Scott KM, de Jonge P, et al. Epidemiology of anxiety disorders: from surveys to nosology and back. *Dialogues in Clinical Neuroscience*. 2017;19:127–136.
2. Bandelow B, Michaelis S. Epidemiology of anxiety disorders in the 21st century. *Dialogues Clin Neurosci*. 2015; 17(3):327–35.
3. Erol N, Kılıç C, Ulusoy M, Keçeci M, Şimşek Z. (1998). Türkiye ruh sağlığı profili raporu. Birinci baskı, Ankara..
4. Sartorius N., Ustun TB., Lecrubier Y., Wittchen HU. Depression comorbid with anxiety: results from the WHO study on psychological disorders in primary health care. *Br J Psychiatry*. 1996;30(30):38–43.
5. Sadock, B. and V. Sadock. (2016). Kaplan and Saddocks Comprehensive Textbook of Psychiatry. (Bozkurt A., Çev. Ed.). Onbirinci Baskı. İstanbul: Güneş Tıp Kitabevleri.
6. Sadock, B. and V. Sadock. (2007). Kaplan and Saddocks Comprehensive Textbook of Psychiatry. (Aydın H, Bozkurt A., Çev. Ed.) Sekizinci Baskı. İstanbul: Güneş Kitabevleri.
7. Berksun OE. (2003). Anksiyete ve Anksiyete Bozuklukları. İstanbul: Turgut Yayıncılık.
8. APA. (1980). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd edition (DSM-III). Washington, DC: American Psychiatric Association.
9. APA. (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th edition (DSM 5). Washington, DC: American Psychiatric Association.
10. Horwath, E., F. Gould, and M.M. Weissman. (2011). Epidemiology of anxiety disorders. *Textbook of Psychiatric Epidemiology*.
11. Michael T, Zetsche U, Margraf J. Epidemiology of anxiety disorders. *Psychiatry*. 2007; 6:136–42.
12. Craske, M.G., Stein, M.B. Anxiety. *Lancet*. 2016; 388: 3048–3059.
13. Hoge, E.A., Ivkovic, A., Fricchione, G.L. Generalized anxiety disorder: diagnosis and treatment. *BMJ: British Medical Journal*. 2012: 345.
14. Kessler RC., Berglund P, Dernier Oi, et.al. Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Arch Gen Psychiatry*. 2005;62(6): 593–602.
15. Kessler RC., Petukhova M., Sampson NA., et.al. Twelve-month and lifetime prevalence and lifetime morbid risk of anxiety and mood disorders in the United States. *Int J Methods Psychiatr Res*. 2012;21(3):169–184.
16. Bandelow B, Michaelis S, Wedekind D. Treatment of anxiety disorders. *Dialogues Clin Neurosci*. 2017;19(2):93-107.
17. Bandelow, B. (2003). Epidemiology of depression and anxiety. Kasper S, den Boer JA, Ad Sitsen JM (Eds). In *Handbook on Depression and Anxiety*. (49–68). New York, NY: M Dekker.
18. Rubio G., Lopez-Ibor JJ. Generalized anxiety disorder: a 40-year follow-up study. *Acta Psychiatr Scand*. 2007;115(5):372–379.
19. Rubio G., Lopez-Ibor JJ Jr. What can be learnt from the natural history of anxiety disorders? *Eur Psychiatry*. 2007;22(2):80–86.
20. Öztürk O, Uluşahin NA. (2015). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara: Tuna Matbaacılık;
21. Angst J., Gamma A., Baldwin DS., et al. The generalized anxiety spectrum: prevalence, onset, course and outcome. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci*. 2009;259(1):37-45.
22. APA. (2003). Practice Guidelines Assessment and Treatment of Patients With Suicidal Behaviors.
23. Bystritsky A. *Treatment-resistant anxiety disorders*. *Mol Psychiatry*. 2006; 11: 805–814.

24. Hamilton M. The assessment of anxiety states by rating. *Br J Med Psychol.* 1959;32(1):50-55.
25. Bandelow B., Broocks A., Pekrun G., et al. The use of the Panic and Agoraphobia Scale (P & A) in a controlled clinical trial. *Pharmacopsychiatry.* 2000;33(5):174-181.
26. Liebowitz MR. Social phobia. *Mod Probl Pharmacopsychiatry.* 1987;22:141-173.
27. Tamam I., Demirkol ME. Psikiyatrik Bozukluklarda Tedavi Uyumu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry.* 2016;8(1):85-93.
28. Wittchen HU, Kessler RC, Beesdo K, et al. Generalized anxiety and depression in primary care: prevalence, recognition, and management. *J Clin Psychiatry.* 2002;63 Suppl 8:24-34.
29. StatPearls Publishing (2019 Jan-). Generalized Anxiety Disorder (GAD). (28/08/2019 tarihinde <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK441870/> adresinden ulaşılmıştır).
30. Köroğlu E. (2004). Psikonozoloji Tanımlayıcı Klinik Psikiyatri. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
31. Ruscio A.M., Hallion LS, Lim CCW, et al. Cross-sectional comparison of the epidemiology of DSM-5 generalized anxiety disorder across the globe. *JAMA Psychiatry.* 2017;74:465-75.
32. Ströhle A, Gensichen J, Domschke K. The Diagnosis and Treatment of Anxiety Disorders. *Dtsch Arztebl Int.* 2018 Sep 14;155(37):611-620.
33. Fisher, P. L. Psychopathology of generalized anxiety disorder. *Psychiatry.* 2007; 6: 171-175.
34. UpToDate. (2018). Generalized anxiety disorder in adults: Epidemiology, pathogenesis, clinical manifestations, course, assessment, and diagnosis. (25/08/2019 tarihinde <https://www.uptodate.com/contents/generalized-anxiety-disorder-in-adults-epidemiology-pathogenesis-clinical-manifestations-course-assessment-and-diagnosis> adresinden ulaşılmıştır).
35. Özcan M, Uğuz F, Çilli AS. Ayaktan psikiyatri hastalarında yaygın anksiyete bozukluğunun yaygınlığı ve ek tanılar. *Türk Psikiyatri Dergisi.* 2006;17(4):276-85.
36. Parmentier H, Garcia-Campayo J, Prieto. R. Comprehensive review of generalized anxiety disorder in primary care in Europe. *Curr Med Res Opin.* 2013; 29: 355-367.
37. Durham, R. C. Treatment of generalized anxiety disorder. *Psychiatry.* 2007; 6: 183-187.
38. Latas M, Trajković G, Bonevski D, et al. Psychiatrists' treatment preferences for generalized anxiety disorder. *Hum Psychopharmacol.* 2018 Jan;33(1).
39. Roberge P, Normand-Lauzière F, Raymond I, et al. Generalized anxiety disorder in primary care: mental health services use and treatment adequacy. *BMC Fam Pract.* 2015 Oct 22;16:146.
40. Craske, M. G., Kircanski, K., Epstein, A., et. al. Panic disorder: A review of DSM-IV panic disorder and proposals for DSM-V. *Depression and Anxiety,* 2010; 27(2): 93-112.
41. Alkin T. Epidemiology and comorbidity of anxiety disorders in the elderly. *Am J Psychiatry* 2000; 151: 9-640.
42. Köroğlu E, Güleç C. (2007). Psikiyatri Temel Kitabı. 2. Baskı, Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
43. Atalay DN, Bayraktar E. (1992). Panik bozukluk. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
44. Kocabaşoğlu N. Panik Bozukluğu, Agorafobi ve Komorbid Durumlar; Yeni Symposium. 2002;40 (2): 68-75.
45. Tükel R. Panik bozukluğu. *Klinik Psikiyatri Dergisi.* 2002; 5:5-15.
46. De Jonge P, Roest AM, Lim CC, et al. Cross-national epidemiology of panic disorder and panic attacks in the world mental health surveys. *Journal of Depression and Anxiety.* 2016; 33, 1155-1177.
47. Köroğlu E. (2015). Klinik Psikiyatri. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
48. Atesci FÇ. Panik bozukluğunda özkiyim düşünceleri/Suicidal ideations in panic disorder. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2003;4(2): p. 81.
49. Balıkçı K, Herdem A, Aydemir O, ve ark. DSM-5 panik bozukluğu ölçeği Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Derg.* 2017;18:13-17.
50. Hettema JM., Neale MC., Kendler KS. A review and meta-analysis of the genetic epidemiology of anxiety disorders. *Am J Psychiatry.* 2001; 158: 1568-1578.
51. Farravelli C, Pallanti S. Recent life events and panic disorder. . *Am J Psychiatry* .1987; 146: 622-6.
52. Seddon, K. ve Nutt, D. Pharmacological treatment of panic disorder. *Psychiatry.* 2007; 6:136-42
53. Current pharmacological interventions in panic disorder. *CNS Neurol Disord Drug Targets.* 2014;13(6):1057-65.

54. Markowitz JS, Weissman MM, Ouellette R et al. Quality of life in panic disorder. Arch Gen Psychiatry. 1989; 46:984-992.
55. Strine TW, Chapman DP, Kobau R et al. Depression, anxiety, and physical impairments and quality of life in the US. noninstitutionalized population. Psychiatr Serv. 2004;55(12):1408-1413.
56. Curtis GC., Magee JW, Eaton WW., et al. Specific fears and phobias: Epidemiology and classification. The British Journal of Psychiatry. 1998; 173:212-7.
57. Wardenaar KJ., Lim CCW, Al-Hamzawi AO., et.al. The cross-national epidemiology of specific phobia in the World Mental Health Surveys. Psychol. Med. 2017;47(10):1744-1760.
58. Stinson FS., Dawson DA., Patricia Chou S., et.al. The epidemiology of DSM-IV specific phobia in the USA: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. Psychol. Med. 2007;37(7):1047-1059.
59. Lange I., Goossens L., Bakker J., et al. Functional neuroimaging of associative learning and generalization in specific phobia. Prog Neuro-Psychopharmacol Biol Psychiatry. 2018;89:275-85.
60. Rosen JB, Asok A, Chakraborty T. The smell of fear: innate threat of 2,5-dihydro-2,4,5-trimethylthiazoline, a single molecule component of a predator odor. Front Neurosci. 2015; 9: 292.
61. Benjamin J, Ben-Zion IZ., Karbofsky E., et.al. Double-blind placebo-controlled pilot study of paroxetine for specific phobia. Psychopharmacology. 2000; 149: 194-196.
62. Lange I., Goossens. L, Bakker J., et al. Functional neuroimaging of associative learning and generalization in specific phobia. Prog Neuro-Psychopharmacol Biol Psychiatry. 2018;89:275-85.
63. Faravelli C., Zucchi T., Viviani B., et.al. Epidemiology of social phobia : a clinical approach. Eur Psychiatry. 2000; 15: 17-24.
64. Wittchen HU, Fehm L. Epidemiology, patterns of comorbidity, and associated disabilities of social phobia. Psychiatr Clin N Am. 2001; 24: 617-41.
65. Schneier FR, Johnson J, Horning CD, et. al. Social phobia. Comorbidity and morbidity in an epidemiologic sample. Arch Gen Psychiatry.1992; 49: 282-8.
66. Magee WJ, Eaton WW, Wittchen HU, et.al. Agoraphobia, simple phobia and social phobia in the National Comorbidity Survey. Arch Gen Psychiatry. 1996; 53: 159-68.
67. Heimberg RG, Juster HR. (1995). Cognitive behavioral treatments: literature review. Heimberg RG, Liebowitz MR, Hope DA, Schneier FR (Eds). In Social phobia: diagnosis, assessment and treatment (261-309). New York: Guilford.
68. Lecrubier Y. Comorbidity in social anxiety disorder: impact on disease burden and management. J Clin Psychiatry. 1998; 59 (suppl. 17): 33-7.
69. Dilbaz N, Güz H. (2006). Sosyal Anksiyete Bozukluğunun fenomenolojisi. Raşit Tükel, Tunç Alkın (Editörler). Anksiyete Bozuklukları içinde (185-212). Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
70. Kılıç EÖ. Sosyal fobi etyolojisine yönelik gelişimsel bir model. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası. 1999;1(52):45-51.
71. Sungur MZ. Fobik bozukluklar. Psikiyatri Dünyası. 1997; 1:5-11.
72. Seligman, L.D. and L.A. Wuyek. Correlates of separation anxiety symptoms among first-semester college students: An exploratory study. The Journal of psychology. 2007; 141(2): p. 135-145.
73. Manicavasagar, V., Marnane C, Pini S, et. al. Adult separation anxiety disorder: a disorder comes of age. Curr Psychiatry Rep. 2010; 12(4): 290-7.
74. Demir T. (2008). Ayrılık Anksiyetesi Bozukluğu. FÇ Çetin, A Coşkun, E İşeri ve ark. (Ed). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı içinde (330-336). Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği.
75. Starke A. Effects of anxiety, language skills, and cultural adaptation on the development of selective mutism. J Commun Disord. 2018; 74: 45-60.
76. Göktürk U, Coşkun M. (2008). Selektif Mutizm. FÇ Çetin, A Coşkun, E İşeri ve ark. (Ed). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı içinde (366-372). Ankara: Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği.
77. Freeman BJ, Garcia MA, Miller ML, Dovv PS, Leonard LH. (2004). Selective Mutism. TL Morris, SJ March (Eds). In Anxiety Disorders in Children and Adolescents 2nd ed (280-301). New York, NY: The Guilford Pres.